

Svētes palienes pļavu atjaunošana notiek Latvijas Dabas fonda īstenotā projekta "Palienu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem" ietvaros.

Projekta norises laiks: 2004. gada oktobris – 2008. gada jūnijs.

Sadarbības partneri: Dabas aizsardzības pārvalde, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 22 pašvaldības, to skaitā Līvberzes pagasta padome un Valgundes novada dome.

Finansētāji: Eiropas Komisijas LIFE-Daba programma, Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma, Pasaules Vides fonds, Latvijas Republikas Vides ministrija.

Norises vietas: 15 īpaši aizsargājamas dabas teritorijas – *Natura 2000* vietas visā Latvijā: Svētes paliene, Kalnciema pļavas, Sitas un Pededzes paliene, Mugurves pļavas, Pededzes lejtece, Dvietes paliene, Burgas pļavas, Sedas purvs, Vidusburtnieks, Rūjas paliene, Burtnieku ezera pļavas, Lielupes palienes pļavas, Raķupes ieleja, Durbes ezera pļavas, Užavas augštece.

Projekta mērķi:

- ❖ bioloģiski vērtīgāko un pašlaik aizaugošo palienu pļavu atjaunošana;
- ❖ palienu pļavu ilgtspējīgas apsaimniekošanas veicināšana, saglabājot apdraudētajām sugām piemērotus biotopus.

Natura 2000 - Eiropas aizsargājamo teritoriju tīkls

Natura 2000 ir vienots aizsargājamo teritoriju tīkls visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kas ir nozīmīgs dažādu īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu aizsardzībai un saglabāšanai. *Natura 2000* teritoriju tīkls aizņem 20% Eiropas Savienības valstu kopējās teritorijas (Latvijā 11,9% valsts teritorijas, iekļaujot pavisam 336 īpaši aizsargājamās dabas teritorijas).

i Noderīga informācija

Jelgavas tūrisma informācijas centrs

Adrese: Pasta iela 37, Jelgava
Tālr.: +371 63022751
www.jrp.lv
www.jelgava.lv

Putni Latvijā un pasaulē

www.putni.lv

Latvijas Dabas fonds

www.ldf.lv

Izdevējs: Latvijas Dabas fonds

Projekta vadītāja: Inga Račinska

Teksts: Rolands Lebuss, Andris Klepers

Konsultanti: Inga Račinska, Jānis Reihmanis

Vāka foto: Agris Krusts

Fotogrāfiju autori: Agris Krusts, Andris Klepers,

Viesturs Lārmanis, Barany Tamás,

Ainārs Auniņš, Jari Peltomäki, Bernt Eichhorn

Kartogrāfe: Baiba Strazdiņa.

Karte sagatavota, izmantojot SIA Envirotech

"GIS Latvija 2.0" datu bāzi

Māksliniece: Kristīna Bondare

Iespiests Jelgavas tipogrāfijā

Mixed Sources
Product group from well-managed forests and other controlled sources
Produkta grupa no labi apsaimniekotiem mežiem un citām kontrolētām izejvietais
www.fsc.org Cert no. SA-COC-02823
© 1996 Forest Stewardship Council

Nature park „Svētes paliene”

Svēte floodplains Nature Park was established in 2004 for protection of the unique, biologically diverse wet meadow complex, especially important during bird's spring migration. Nature Park encompasses 904 ha of land and is the *Natura 2000* site. Located in the central part of Latvia Nature Park includes regularly overflowing meadows and agricultural fields at Svēte River outfall in the Lielupe River and on the right bank of the Lielupe River. Following main habitat groups are represented in this area: grasslands 50%, agricultural habitats 42% and permanent or temporary wetlands 8%. Some dystrophy old riverbeds can be found in the area, too.

Vast fields between Svēte and Lielupe rivers are among the best birdwatching sites of Latvia during spring migration, especially for migrating swans, geese and waders.

Important bird site

This is one of the most outstanding places in Latvia for waterbird watching during their spring migration. In the Nature Park „Svētes paliene” there are 45 specially protected bird species found. This territory is important nesting ground for the globally endangered species – Corncrake *Crex crex*. Floodplain meadows on the right Bank of the Svēte River are sometimes the mating-place for another globally endangered species – the Great Snipe *Gallinago media*.

During the spring migration time one can observe more than 20 000 waterfowl in the same time. March till early May is the time when the shallow and inundated meadows and fields are the

place to stay for thousands of ducks, swans, geese and wading birds. Duck species are represented in high number by the Eurasian Wigeon *Anas penelope*, Green-Winged Teal *Anas crecca* and Mallard *Anas platyrhynchos*. Territory of the Nature Park is important resting ground for the migrating Northern Pintail *Anas acuta*, there are about 1500 birds observed in same time, as well as for the Whooper Swan *Cygnus cygnus* and the Tundra Swan *Cygnus columbianus* with up to 1000 birds of both species counted per day.

In spring migration time geese are found in high number in the territory of the Nature Park and surroundings. The highest number of 16000 geese (Tundra Bean Goose *Anser f. rossicus* and White-fronted Goose *Anser albifrons*) was counted 7th of April

Grey Partridge *Perdix perdix*.

Grey Heron *Ardea cinerea* feeding in old oxbow of Lielupe River.

Meadows, plants and invertebrates

Territories on the left bank of the Svēte River till its mouth in the Lielupe River are less affected and therefore botanically most valuable. In some areas there is the old riverbed preserved, for example, Melnezers Lake. In the Nature Park there are 27 biotopes found, among them specially protected biotopes - one of Latvian and 3 of European level.

Sometimes one fox can disturb up to 10000 resting geese at once, but this is a part of ecological food chain.

Protection and management

Balancing of the interests between nature protection and human economic benefit was one of the main points elaborating the Nature protection plan under LIFE-Nature project „Restoration of floodplains”, implemented by the Latvian Fund for Nature 2006.

Human economic activities always have been affecting floodplains of the Lielupe and Svēte Rivers. Hydrological regime was significantly changed during the *soviet* period by carrying out land ameliorating in former meadows and pastures. To facilitate a biological variety in future it is necessary now to dismantle the amelioration systems advisedly, moving or pasturing meadows and preserving them from overgrowing by bushes.

Cultural heritage

In the territory of the Nature Park there is also an archaeological monument Kapsargi ancient burial ground, probably from late Iron Age. Close to the Nature Park in the Valgunde county there is a state level monument – Rīga Russian Orthodox nunnery complex (1897). Monastery runs also part of the lands in the Nature Park.

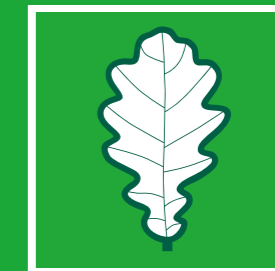
2007. Recent years also rarity in Latvia – the Pink-footed Goose *Anser brachyrhynchus* is observed here.

Among migrating wading birds most often observed are the Lapwing *Vanelus vanelus* (up to 2000 birds), the Curlew *Numenius arquata*, the Golden Plover *Pluvialis apricaria*, the Redshank *Tringa totanus*, the Ruff *Philomachus pugnax*, the Common Snipe *Gallinago gallinago* etc.

Spotted Crake *Porzana porzana*.

LATVISKI / ENGLISH

Īpaši
aizsargājama
dabas
teritorija

Svētes paliene

DABAS PARKS / NATURE PARK

VIDES

MINISTRIJA

Dabas
aizsardzības
pārvalde

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

LVA F

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Dabas parks ‘‘Svētes paliene’’

Dabas parks un *Natura 2000* teritorija ‘‘Svētes paliene’’ izveidots 2004. gadā, lai nodrošinātu izcilu dabas vērtību, galvenokārt reto un īpaši aizsargājamo savvaļas putnu un augu sugu, kā arī biotopu aizsardzību. Dabas parks ‘‘Svētes paliene’’ atrodas Latvijas centrālajā daļā, Svētes un Lielupes palienēs, Līvberzes pagastā un Valgundes novadā. Teritorijas kopējā platība ir 931 ha.

Nozīmīgākās dabas vērtības dabas parkā ir Eiropas un Latvijas mērogā aizsargājami biotopi - upju palieņu pļavas, mēreni mitras pļavas un vecupes - un 48 īpaši aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas - trīs augu un 45 putnu sugas. Dabas parks ir īpaši nozīmīgs griežu ligzdošanai, un tam ir izcila nozīme ūdensputnu pavasara migrāciju laikā kā atpūtas un barošanās vietai.

Dabas parka ‘‘Svētes paliene’’ teritorija veido vienotu ekoloģisku sistēmu, kas ietver līdzenumā esošo Svētes upes lejteces palieni un Lielupes labā krasta palieni posmā no Iecavas upes ietekas līdz neizmainītai šaurai palienes joslai ar vecupēm pie Ķīšiem. Regulārās ūdens klātbūtnes dēļ paliene nav apbūvēta. Tomēr cilvēka darbība ir būtiski ietekmējusi Svētes palienes ekoloģiskos procesus. Te veikti plaši meliorācijas darbi, īpaši intensīvi pēc 2. pasaules kara. Līdz ar to mūsdienās palienē nav novērojami tik vērīenīgi pali kā agrāk, ko novēš izbūvētās plūdu aizsargbūves. Dabiskākās palieņu pļavas Svētes kreisajā krastā varētu uzskatīt par atskaites punktu turpmākajās pļavu atjaunošanas aktivitātēs, jo tāda Svētes paliene varēja izskatīties pirms plašajiem meliorācijas un zemju ielabošanas pasākumiem.

Kā radās Svētes paliene

Dabas vērtību pamatā ir teritorijas ģeogrāfiskais fenomens. Vieta atrodas Baltās–Baltijas jūras–Rietumeiropas putnu pavasara migrācijas ceļā pirms Rīgas jūras līča. Lēnām līdzenuma upēm palu periods ir ilgāks un palienes pārpļūst plašāk, tāpēc vieta labāk piemērota putnu ilgākaī atpūtai un barības ieguvei.

Aptuveni pirms 18 500 gadu šeit bija ļoti klusa un auksta vieta. Laiks bija gluži kā sastindzis absolūtā klusumā. Tas, ko mēs uztveram kā Zemgales līdzenumu, bija zem biezas ledus kārtas, kuras biežums Botnijas līča ziemeļu galā sasniedza pat 2500 m, bet šajā vietā ap 750-1000 m.

Zemgales līdzenums, caur kuru lēni plūst Lielupe un tās pietekas, lielā mērā pašreizējo izskatu ieguvis tieši pēdējā Vislas apledojuma beigū posmā. Ledājam atkāpjoties, līdzenuma viļņotā virsma tika pārveidota Zemgales ledāja sprostezera un Baltijas ledus ezera procesū rezultātā.

Ledāja kušanas ūdeņu sprostezeru izvietojums.

Kartes autori: Prof. Vitālijs Zelčs un Dr.geogr. Aivars Markots

(LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātnu fakultāte).

Putniem nozīmīga vieta

Dabas parka ‘‘Svētes paliene’’ izcilo ornitoloģisko nozīmi un tā atbilstību putniem starptautiski nozīmīgas vietas statusam nosaka parkā ligzdojošo griežu un pavasara migrāciju laikā sastopamo ūdensputnu skaits. Dabas parkā ligzdo, barojas vai uzturas daudzas retas putnu sugas, tādas kā laukirbe, lielais dumpis, melnais stārķis, mazais ērglis, pļavu lija, zivjērglis, ormanītis, ķikuts, melnā puskuitala, kuitala, purva pūce u.c. Pavisam Svētes palienē ir konstatētas 45 īpaši aizsargājamās putnu sugas.

Īpaši nozīmīgs dabas parks ir globāli apdraudētai putnu sugai - griezei. Teritorijā ligzdo līdz 30 pāri griežu. Arī dabas parkā konstatētais ķikuts ir globāli apdraudēta putnu suga un viena no nozīmīgākajām dabas vērtībām teritorijā. Ķikutu izplatība Latvijā ir ļoti nevienmērīga, to riestu un ligzdošanas vietas atrodas gandrīz vienīgi plašās, atklātās upju palieņu pļavās. Pēdējos gados ķikuts vairs nav novērots, ko, iespējams, izraisījusi nepareiza saimniekošana.

Ķikuta Gallinago media tēviņš riestā.

Ķikuta pēdējās ligzdošanas laikā.

Teritorija ir īpaši nozīmīga putnu pavasara migrāciju laikā kā ūdensputnu atpūtas un barošanās vieta, kad kopējais putnu skaits var pārsniegt 20 000 īpatņu vienlaikus. Dabas parka teritorijā šajā laikā uzturas tūkstošiem pīļu, gulbju, zosu un bridējputnu. Tieši tāpēc šī ir Latvijā viena no labākajām putnu vērošanas vietām pavasarī, ko papildina ērtā pieejamība un teritorijas labā pārskatāmība no tiešā tuvumā esošiem ceļiem un dambjiem.

Pīļu migrācija Svētes lejtecē pavasarī.

No pīļu sugām, kas sastopamas pavasara migrāciju laikā, īpaši daudz pārstāvēti baltvēderi, krīkļi un meža pīles. Vieta ir nozīmīga caurceļojošiem garkakļiem un platknābjiem. Svētes palienē pavasarī atpūšas un barojas liels skaits migrējošo ziemeļu gulbju un mazo gulbju. Te vienā dienā uzskaitīts līdz 1000 šo abu sugu pārstāvju, galvenokārt ziemeļu gulbji. Pavasara migrāciju laikā gan dabas parka teritorijā, gan arī tā tuvākajā periferijā lielā skaitā ir sastopamas zosis - visvairāk baltpieres zosis un sējas zosis. Lielākais pēdējos gados reģistrētais skaits novērots 2007. gada 7. aprīlī - 16 000 zosu vienlaikus. Kopš 2003. gada katru gadu parka teritorijā novērota arī Latvijā reta suga - īsknābja zoss.

Ķivīte pēdējās ligzdošanas laikā.

Teritorijā migrāciju laikā uzturas liels skaits bridējputnu - ķivītes, kuitalas un dzeltenie tārtiņi. Pavasarī te novēroti lieli sniedzū bari - pat līdz 800 putniem vienlaikus. Līdz ar to Svētes paliene ir viena no lielākajām sniedzū koncentrācijas vietām pavasara migrāciju laikā Latvijā. Vairāk par šeit novērojamām putnu sugām atradīsiet: www.putni.lv.

Biotopi

Botāniski vērtīgākās ir maz ietekmētās teritorijas Svētes upes kreisajā krastā līdz ietekai Lielupē. Dabas daudzveidības ziņā nozīmīgas ir vecupes, kas dabas parkā sastopamas vairākās vietās Lielupes labajā krastā. Lielākā no tām ir Melnezers (Mellīzers), kas gan ir nedaudz mainīta, veicot meliorāciju. Vairākas vecupes atrodas teritorijas ziemeļu daļā pie Ķīšiem, taču tās ir samērā aizaugušas.

Lielā nozīme vietas īpašajam statusam ir regulāriem pavasara palieim. Grauzu pļavas Svētes kreisajā krastā.

Upju palieņu pļavas raksturīgas ar biezu augāju, kas pielāgojies augšanai pastiprinātos mitruma apstākļos.

2006. gadā dabas parkā konstatēti 27 dažādi biotopi, to skaitā četri īpaši aizsargājami. Pašreiz tie nav atbilstoši apsaimniekoti, tādēļ kopējais augu sugu skaits ir neliels. Dabas parka pļavas ilgstoši un regulāri pļaujot vai noganot, sagaidāms, ka pļavu augu sugu skaits un to aizņemtā platība palielināsies. Teritorijā samazināsies tūruma nezāļu sugu skaits, ja netiks atjaunota intensīva lauksaimnieciskā darbība.

Augu valsts

Kopumā dabas parkā līdz šim konstatētas 157 augu sugas no aptuveni 2000 ziedaugu sugām Latvijā. Īpaši aizsargājamās augu sugas - jumstiņu gladiola, Baltijas dzegužpirkstīte un smaržīgā naktsvijole - 2006. gadā atrastas tikai Svētes kreisā krasta palienes pļavās. Tomēr pēc krūmu izciršanas un ilggadējas pļaušanas ir sagaidāma gan palienēm raksturīgo biotopu, gan arī tajās esošo reto augu sugu izplatīšanās.

Purva vārnkāja nav rets augs, taču vislabāk aug tieši mitrajās palieņu pļavās.

Brūnais zeltainītis.

Dabas parkā ‘‘Svētes paliene’’ līdz šim ir konstatētas 375 tauriņu, 20 vaboļu un 7 spāru sugas. No Latvijā reti sastopamām tauriņu sugām te novērots zirgskābeņu zilenītis *Lycaena dispar* un Brūnais zeltainītis *Lycaena tityrus* un spŗīžmešu dzimtas tauriņš, kuram latviski nemaz nav nosaukuma *Scopula corrivalaria*.

Līdz ar īpaši aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām piemērotu apstākļu rašanos ir sagaidāma šo sugu ieviešanās dabas parka teritorijā, kā arī sugu daudzveidības palielināšanās kopumā.

Lai nodrošinātu putnu atpūtu un barošanās iespējas pavasara migrācijas laikā, noteikts sezonas liegums lielai daļai no dabas parka teritorijas. Lieguma zonā noteikts **apmeklēšanas aizliegums no 1. marta līdz 1. jūnijam**.

Aizsardzība un apsaimniekošana

Dabas aizsardzības un cilvēka saimniecisko interešu saskaņošanā nozīmīga bija dabas aizsardzības plāna izstrādāšana, ko Latvijas Ornitoloģijas biedrība 2006. gadā veica Latvijas Dabas fonda īstenotā LIFE-Daba projekta ‘‘Palieņu pļavu atjaunošana’’ ietvaros. Šā projekta ietvaros veikta arī krūmu ciršana palieņu pļavās un pļaušanas atsākšana pamestās teritorijās.

Dabas parka ‘‘Svētes paliene’’ teritorija jau sen bijusi pakļauta cilvēka saimnieciskai darbībai. Līdz 2. pasaules karam tā bija salīdzinoši maz ietekmēta. Taču pēc tam Lielupes

Grauzu pļavu atjaunošana

Rīgas pareizticīgo sieviešu klosteris Valgundē.

Kultūrvēsturiskās vērtības

Dabas parka teritorijā atrodas tikai viens arheoloģiskais piemineklis Kapsargu senkapi, kas atrodas Valgundes pagastā netālu no Lāsītes mājām. Netālu no dabas parka Valgundes pagastā atrodas valsts nozīmes arhitektūras piemineklis - Rīgas pareizticīgo sieviešu klostera apbūve (1897. gads). Klosteris joprojām darbojas, un tam pieder arī daļa zemju dabas parka teritorijā.